

Vil verden klare å halvere fattigdommen fram mot 2015?

Verdenssamfunnets mål om å halvere den ekstreme fattigdommen i verden fram mot 2015 vil neppe nås, dersom det ikke skjer en endring i utviklingsstrategien til Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken. En strategi som baserer seg på at økonomisk vekst i seg selv vil fjerne fattigdommen, kan i verste fall legge grunnlaget for økt fattigdom.

FN vedtok i 2000 de såkalte millenniumsmålene. Ett av millenniumsmålene er å halvere den ekstreme fattigdommen i verden mellom 1990 og 2015. Ekstrem fattigdom måles etter andelen av befolkningen som lever for under én dollar per dag, omregnet etter verdien av det lokale prisnivået i hvert enkelt land. Befolkningen som har mindre enn dette beløpet, har ikke tilstrekkelige midler til å skaffe seg mat, selv om de skulle brukt alle inntektene sine bare til dette. Til tross for målet om å halvere den ekstreme fattigdommen, har verdenssamfunnet og de enkelte landene i liten grad satt i gang tiltak for å nå målet om fattigdomsreduksjon. En forutsetning for at det skal lykkes er økonomisk vekst, men vekst alene gir ingen sikkerhet for at den kommer de fattigste innbyggerne til gode. Derfor er fattigdomsreduksjon i like stor grad et spørsmål om hvordan den økonomiske veksten fordeles.

Over én milliard ekstremt fattige i verden

Totalt sett i verden er det nær 1,2 milliarder mennesker som er ekstremt fattige. De fleste av disse, 700 millioner, bor i Asia (Kina er holdt utenfor), 290 millioner bor i Afrika Sør for Sahara, og 80 millioner bor i Latin-Amerika.

Afrika Sør for Sahara har den høyeste andelen av befolkningen som lever i ekstrem fattigdom. Nær halvparten av befolkningen er i denne situasjonen, og derfor er utfordringen på dette kontinentet svært store. Hvis den historiske trenden fra 1990-tallet fortsetter, vil Afrika ha en høyere andel fattige i 2015 enn de hadde da millenniumsmålene ble vedtatt i 2000. I løpet av 1990-tallet gikk BNP per innbygger tilbake med 0,6 prosent per år for kontinentet som helhet. Hele 20 afrikanske land er fattigere nå enn de var i 1990. Årsakene til fattigdommen er svært sammensatt. Blant annet bidrar krig, aids og naturkatastrofer til å forverre situasjonen, men i flere av landene medvirker også en svært skjev fordeling av inntektene til at veksten ikke kommer de fattigste til gode. Samtidig er det slik at den skjeve fordelingen i seg selv ofte hindrer økonomisk vekst.

I Øst-Asia var målet om reduksjon av den ekstreme fattigdommen nådd allerede da tusenårsmålene ble vedtatt, på grunn av at andelen som lever for under én dollar per dag ble halvert i løpet av 1990-tallet. Også i Sør-Asia er andelen fattige redusert, men like fullt lever nær hver tredje innbygger her i ekstrem fattigdom.

Beregninger fra Latin-Amerika viser at hvis den økonomiske utviklingen framover følger i samme spor som på 1990-tallet, så vil bare sju av de 18 landene nå millenniumsmålet. Den dype økonomiske krisen i flere av landene på begynnelsen av 2000-tallet bryter med «det historiske mønsteret» fra 1990-tallet. Det er derfor usikkert om disse sju landene faktisk når målet. I seks andre land på kontinentet er fattigdommen avtakende, men utviklingen går alt for langsomt til at målet kan nås. I de siste fem landene vil fattigdommen øke dersom landene ikke legger om retningen for den økonomiske politikken, fordi fordelingen er så skjev at veksten

ikke når fram til de fattigste.

Vekst alene gir ikke fattigdomsreduksjon

Det er vanskelig å redusere den ekstreme fattigdommen uten at det samtidig er vekst, men vekst er likevel ikke tilstrekkelig. Økonomisk aktivitet som skaper arbeidsplasser for fattige, er den sikreste måten å sørge for at de fattige får sin del av overskuddet. Det er også dette som i størst grad har bidratt til at mange asiatiske land klarte å reduserte fattigdommen i løpet av 1990-tallet. Dersom veksten har sitt utspring i økonomisk aktivitet som gir få arbeidsplasser, som for eksempel olje og gass eller andre enklaveaktiviteter, er det vanskelig å sikre at aktiviteten bidrar til å løfte folk ut av fattigdommen. Det kreves da i langt større grad politiske grep for å sikre at overskuddet bidrar til å stimulere andre deler av landets økonomi.

Verdenssamfunnet har i liten grad vektlagt at utvikling må være til fordel for de fattige, og det har i liten grad blitt benyttet virkemidler for å sikre en utvikling som er fattigdomsorientert. I løpet av 1950- og 60-tallet var målet for utviklingen økonomisk vekst i seg selv, og man anså at med vekst så ville noe dryppe på de fattige. På sikt ville veksten dermed eliminere fattigdommen. Mange steder ble veksten fulgt av økende skiller mellom rike og fattige innad i landene, og dermed ble ikke potensialet for fattigdomsreduksjon benyttet i stor nok grad og reduksjonen av fattigdom skjedde for langsomt. Fokuset har nå skiftet over til mer målrettede tiltak overfor de befolkningsgruppene som har blitt ekskludert fra å ta del i den økonomiske veksten, men det er i liten grad rettet inn mot konkrete tiltak for å sikre sysselsetting, og det dreier seg i stor grad om å skape sikkerhetsnett for de aller fattigste. Dette er tankegangen bak Verdensbankens og IMF's krav til utviklingslandene om å utvikle «Fattigdomsreduksjonsstrategier». Problemet er imidlertid at de samme institusjonene har et for sterkt fokus på stabilisering av økonomien (som igjen skal føre til vekst), samtidig som nettopp stabiliserings-tiltakene og internasjonale krav om liberalisering av økonomien gir landene svært små muligheter til å stimulere eller legge til rette for arbeidskraftkrevende økonomiske aktiviteter. Uten en nyorientering i retning av en fattigdomsorientert vekststrategi, er det svært lite sannsynlig at FN's første millenniumsmål kan nås innen 2015.

(Dette er den siste i en serie på seks kronikker fra Landbrukets utredningskontor om ulike utviklingsspørsmål. Arbeidet er et resultat av informasjonsmidler fra Norad. Red.s. anm.)

Hanne Eldby
Utviklingsgeograf i Landbrukets
Utredningskontor

«Økonomisk aktivitet som skaper arbeidsplasser for fattige, er den sikreste måten å sørge for at de fattige får sin del av overskuddet»

Upopulære bønder

Det er vel bare journalister og advokater som for tiden er mer upopulære i Norge enn bønder. Som kjent har vi alle vårt, men Norsk Landbruksrådgiving har egentlig bare to muligheter dersom de ønsker et bedre omdømme: De må lære seg å jule bedre, eller de må forføre oss med mørt kjøtt, skrukorker og tidvis godt humor.

(Kommentator Katbrine Aspaas i Aftenposten)

Flinke unge bønder

- Mange unge bønder er flinke til å satse. Dette sier meg bare at de som virkelig er interessert, velger å satse stort. Jeg ser positivt på bønder som ønsker å drive seriøst.

(Landbrukssjef Jan Erik Tveten, Rakkestad, til Rakkestad Bygdeblad)

Stort pågangsmot

- Kjøparane er oftest unge bønder med stort pågangsmot, det er heilt tydeleg at dei ser optimistisk på framtida for jordbruket.

Dei fleste bøndene sel til naboar.

(Jordbrukssjef Kristian Nomedal, Time på Jæren, til Jærbladet)

Dyr hører med

- Det skal være dyr på en gård. Folk trenger opplevelser, og jeg tror det er positivt at barn har litt kontakt med dyr.

(Bonde Beate Nicolaisen, Marker, med planer om gårdsturisme, og med buster, sauer, hunder, katter og kaniner, til Smaalenenes Avis)

Viktig kunnskap

- Vi bruker også å ha en gris som vi slakter til jul. Da vet barna hvor leverposteien kommer fra!

(Bonde Hilde Eng, Rakkestad, med gårds/barnehage, til Rakkestad Avis)

Nye muligheter

- Reiseliv er et satsingsområde som byr på spennende muligheter for en del av landbruksnæringen. I tillegg til de mulighetene North Sea Cycle Route gir, vil turistveien gjennom Ryfylke åpne dører for ny næringsaktivitet. Bøndene kan derfor komme mer på banen.

(Assisterende landbruksdirektør Joar Oltedal, Rogaland, til Stavanger Aftenblad)

Ny giv for bygdene

Ny forskning utført av Telemarkforskning viser at folk søker til landsbygda igjen. Og det er ikke naive bonderomantikere som gjør bygdefolk av seg. Det er gjerne folk med høy utdannelse mellom 20 og 40 år med flere barn.

En slik trend bør bygde-kommunene ta imot med åpne armer.

(Leder i avisa Sør-Trøndelag)

Vanskelige banker

- Hos min egen bank har jeg fått høre at jeg som 56-åring egentlig er for gammel til å fronte et slikt prosjekt. Uansett vil jeg måtte tegne en stor risikoforsikring dersom man i det hele tatt skal vurdere å yte lån til prosjektet. Etter det jeg har brakt i erfaring er slike krav blitt nokså vanlige i bankverdenen.

(Ole Brigit Bangstad, som satser på å etablere ei bygdesag på Terråk, til Namdals-Avisa)

Helt bak mål

- Jeg benytter meg hyppig av landbruksvikarene. De er kjent med rutinene i fjøset, og kommer kjapt ved behov. At kommunen nå velger å legge ned landbruksvikarordningen, er helt bak mål. Nå må jeg ut på det åpne markedet dersom akutte situasjoner oppstår. Det skaper ekstra arbeid, og blir ikke minst dyrere for meg.

(Bonde Kari Ann Kristiansen, Alvdal, til avisa Arbeidets Rett)

Landbruksskolen si rolle

- Som ein opplæringsinstitusjon skal me bidra til nytenking på vegne av framtidens naturbrukarar. Skulen skal bidra med nytenking for at fjellandbruket får fleire bein å stå på, ikkje for at skulen skal overleve.

(Rektor Oddvar Skråmestø, Lien landbruksskule, til avisa Hallingdølen)